

EVA – Analyse av fysiske omgivers påvirkning på aktivitetsutførelse

– UTVIKLING OG NYTTEVERDI AV ET KARTLEGGINGSVERKTØY

Av Lene Fogtmann Jespersen, Ellen Gjertsen Clark, Mikkel M. Thørrisen & Brian Ellingham

Sammendrag

Vurdering av arenaer hvor aktiviteter utføres, er en vanlig arbeidsoppgave for ergoterapeuter. Dette kan foregå i private hjem, på arbeidsplasser, skoler og i offentlige rom.

Artikkelen presenterer et prosjekt for å utvikle et generisk kartleggingsredskap og terminologi for å analysere og vurdere de fysiske omgivers påvirkning på aktivitetsutførelse tilknyttet Ergoterapi analyse og Vurdering av Aktivitet (EVA). Prosjektet bidrar til å utvide EVA-systemet for å analysere samspillet mellom Mennesket-Aktivitet-Omgivelser (MAO).

Prosjektet hadde to deler. I første del ble et analyseskjema med brukerveileder utviklet og ferdigstilt med utprøving av en referansegruppe bestående av 11 ergoterapeuter. I andre del prøvde 23 ergoterapeuter fra ulike praksisfelt ut skjemaet og tilhørende brukerveileder før de vurderte anvendbarheten og opplevd nytteverdi. Resultatene viser at deltakerne opplevde verktøyet som både nyttig og anvendbart.

Prosjektet viser at dette verktøyet med tilhørende norsk terminologi møter et behov for et generisk verktøy for ergoterapeuters vurdering av fysiske omgivers påvirkning på aktivitetsutførelse.

Nøkkelord: EVA, aktivitetsanalyse, omgivelser, aktivitetsutførelse, terminologi, kartleggingsverktøy.

Lene Fogtmann Jespersen er ergoterapispesialist i somatisk helse ved Oslo Universitetssykehus. E-post: ljespe@ous-hf.no.

Ellen Gjertsen Clark er spesialergoterapeut ved Diakonhjemmet Sykehus.

Mikkel M. Thørrisen har PhD i helsevitenskap og arbeider ved OsloMet.

Brian Ellingham er universitetslektor ved Fagsenter for seniorer, OsloMet.

Det foreligger ingen interessekonflikter knyttet til forfatterne av denne artikkelen.

Introduksjon

Menneskelig aktivitetsutførelse og deltakelse konstrueres i samspillet mellom menneskets forutsetninger, aktivitetens kontekst og krav samt omgivelsesens påvirkning (Fisher & Marterella, 2019; Kielhofner & Forsyth, 2008a; Taylor, 2017). For eksempel kan en persons motivasjon, kapasitet, sosial deltakelse, aktivitetsmønster, aktuelle aktivitetsformer og omgivelsenes muligheter og begrensninger ha innvirkning på den enkeltes aktivitetsutførelse.

Ergoterapeuter vurderer ressurser og utfordringer i samspillet mellom menneske, aktivitet og omgivelser (MAO) i utvikling av terapeutiske intervensjoner (Fisher & Marterella, 2019; Kielhofner & Forsyth, 2008b). Ergoterapeuter bistår med tilpassing eller tilrettelegging av enkelte elementer og relasjoner innenfor MAO-systemet for å fremme aktivitetsutførelse og deltakelse (Bonsaksen & Ellingham, 2017; Norsk Ergoterapeutforbund, 2017a, 2017b). Sentralt i dette arbeidet er ergoterapeuters grunnleggende kompetanse i aktivitetsanalyse (Feldborg & Røhl, 2019; Hersch et al., 2005; Thomas, 2023).

Ergoterapi analyse og vurdering av aktivitet (EVA) benyttes av ergoterapeuter og ergoterapi-studenter ved flere norske ergoterapiutdanninger. EVA-systemet er i stadig utvikling og består av flere kartleggingsverktøy og skjemaer som brukes i analyse av faktorer i MAO-systemet i vurdering av persons aktivitetsutførelse (Clark et al., 2014; Jespersen et al., 2014; EVA-blogg, 2024). Utvikling av EVA-systemet fremdrives av «EVA-gruppen» som var etablert i 2010 og består av Lene Fogtmann Jespersen (Oslo Universitetssykehus HF), Ellen Gjertsen Clark (Diakonhjemmet Sykehus) og Brian Ellingham (Fagsenter for seniorer, OsloMet).

I skrivende stund består EVA-systemet av skjema for analyse av aktivitetsform og aktivitetsutførelse i vurdering av trinn og handlingssekvenser, utførelsesferdigheter og kroppsfunksjoner (EVA-blogg, 2024). Prosjektet er en del av EVA-gruppens arbeid med å kvalitetssikre systemet med å utvikle og ferdigstille et skjema og glossar for analyse og vurdering av omgivelsenes påvirkning på aktivitetsutførelse.

VURDERING AV OMGIVELSER

I kartlegging og vurdering av omgivelsene kan ergoterapeuter vise til ulike konseptuelle modeller som for eksempel Model of Human Occupation (MOHO) (Taylor, 2017), Canadian Model of Occupational Performance and Engagement (CMOP-E) (Townsend & Polatajko, 2007) eller Transactional Model of Occupa-

tion/Transaksjonell Modell for Aktivitet (TMO/TMA) (Fisher & Marterella, 2019; OTIPM-på-Norsk, 2024). Felles for modellene er at disse omtaler omgivelsene i generelle kategorier uten å utdype med spesifikk terminologi, som kan benyttes for å beskrive og analysere konkrete aktivitetssituasjoner i detalj.

Noen kartleggingsredskaper er tilgjengelige for analyse og vurdering av omgivelsene, som for eksempel Housing Enabler (Iwarsson & Slaug, 2010), Residential Environment Impact Scale (REIS) (Fisher et al., 2014), Work Environment Impact Scale (WEIS) (Ellingham & Jakobsen, 2003). De fleste redskapene synes å være knyttet til ulike arenaer som hjem, skole eller arbeid, altså spesifikke for kontekst. Redskapene har enten åpne kategorier eller er meget detaljerte og fokuserer i stor grad på bestemte objekter og arkitektoniske forhold som for eksempel inngangsparti, bad, kjøkken, stol/seng osv. Tabell 1, se neste side, gir noen eksempler på ergoterapimodeller og redskaper og hvordan disse omtaler omgivelsene.

American Occupational Therapy Association (AOTA) har utviklet dokumentet «Occupational Therapy Practice Framework: Domain and Process (OTPF-4)» for å gi et grunnlag, en struktur og felles forståelse og språk som beskriver utøvelsen av ergoterapi (AOTA, 2020). Dokumentet er et sammendrag av ulike konsepter og samspillet mellom disse, som underbygger ergoterapi praksis og tenkning. Dokumentet bygger på en omfattende gjennomgang av sentral ergoterapilitteratur og inkluderer en omfattende terminologi relatert til de ulike faktorene i MAO-systemet. Når det gjelder omgivelsene, understreker dokumentet betydningen av kontekst for aktivitetsdeltakelse og utførelse. På tross av dette, og sammenlignet med øvrige deler av MAO systemet, ligger terminologien i OTPF-4 relatert til omgivelsene på et mer overordnet plan. Det vil si at heller ikke i denne oversikten finner man termer som beskrivelser omgivelsene på et detaljert nivå.

I samtaler med ergoterapeuter og basert på egne erfaringer opplever EVA-gruppen et behov for et analyse- og vurderingsverktøy for omgivelsenes påvirkning på aktivitetsutførelse som kan anvendes uavhengig av sted og hvilken aktivitet som utøves. Verktøyet bør være enkelt nok til å være håndterlig i praksis, men likevel gi en tilstrekkelig analytisk verdi.

FYSISKE OMGIVELSER

Omgivelsene har flere dimensjoner som fysiske, sosiale, psykologiske, temporale, politiske, økono-

Modeller	
MOHO	Variierende omtale av omgivelser over ulike utgaver. 5. utgave omtaler fysiske omgivelser i åpne kategorier under «Environmental components» og «Environmental Qualities» (Taylor, 2017)
CMOP-E	Generell omtale av omgivelser i tre overordnet kategorier (Townsend & Polatajko, 2007)
TMA	Illustrerer omgivelser i overordnet åpne kategorier (Fisher & Marterella, 2019)
Occupation by design	Spatiale dimensjoner av aktivitet omtales under åpne kategorier/overskrifter (Pierce, 2003)
Verktøy	
Occupational and Activity Analysis (bok)	Aktivitetsanalyse. Generell omtale av omgivelsene. Skjemaer for analyse av omgivelsene er ikke inkludert i aktivitetsanalyse skjema (Thomas, 2023)
Residential Environment Impact Scale (REIS)	Blanding av generelle kategorier og situasjon/objekt spesifikke faktorer som romlig sikkerhet og tilgjengelighet av fysisk område, hjemmelignende kvaliteter. Naturlige omgivelser, objekter og ADL-utstyr/I-ADL objekter, fritidsobjekter, adaptivt utstyr (Fisher et al., 2014)
Work environment impact scale (WEIS)	Situasjonsspesifikke verktøy. Fem av 17 åpne kategorier omtaler fysiske omgivelsene. Forslag til utdypende spørsmål og informasjon (Ellingham & Jakobsen, 2003)
Housing Enabler	Situasjons- og objektsspesifikke omtale av de fysiske omgivelsene i hjemmet. For eksempel Inngang: trapper, ramper, heis, sitteplass (Iwarsson & Slaug, 2010)

Tabell 1: Eksempler på omtale av fysiske omgivelser i ergoterapimodeller og kartleggingsverktøy.

miske og kulturelle (Fisher & Marterella, 2019; Taylor, 2017; Townsend & Polatajko, 2007). I prosjektet som beskrives i denne artikkelen, er fokuset på de fysiske omgivelsene som har direkte innvirkning på aktivitet utførelse i den aktuelle konteksten hvor aktivitet utføres. Det vil si hvordan faktorer knyttet til romforhold, objekter/gjenstander og sensoriske/klimatiske forhold påvirker ferdigheter i aktivitetsutførelse.

Ergoterapeuter må kunne identifisere de enkelte elementene eller *faktorene* i de umiddelbare aktivitetsomgivelsene som påvirker enkelte, eller flere, utførelsesferdigheter. For eksempel plassering av en gjenstand på en lav hylle i dunkelt lys kan ha innvirkning på prosessferdighetene «søker/finner» og de motoriske ferdighetene «posisjonerer», «bøyer seg», og «når» (figur 1).

Utvikling av et kartleggingsverktøy for vurdering av fysiske omgivers påvirkning på aktivitetsutførelse

EVA-systemet var opprinnelig undervisningsmateriale utviklet tidlig på 2000 tallet av Kari Opsahl og Brian Ellingham, begge lektorer ved Ergoterapeututdanningen i Oslo. Systemet var basert på tidligere aktivitetsanalyse-skjemaer som var benyttet på utdanningen, og begreper fra Model of Human Occupation (MOHO) (Ellingham, 1992; Kielhofner, 1995), virksomhetsteori (Opsahl & Ravn, 2003) og øvrig ergoterapilitteratur.

I perioden 2003–2012 besto EVA-systemet av flere skjemaer, blant annet et «Virksomhetsanalyse-skjema» som omfattet samspillet menneske-aktivitet-omgivelser med åpne overordnede kategorier for omtaler av omgivelsene. Etter flere års bruk av EVA-systemet i undervisning var fem skjemaer mest anvendt: Den overordnede «Virksomhetsanalyse» ble brukt til å introdusere aktivitetsanalyse til studentene, og i øvrige undervisning og praksisstudier et skjema for analyse av handlingssekvenser («trinnanalyse») og tre skjemaer for analyse av utførelsesferdighetene. Kliniske ergoterapimiljøer i Oslo-området fattet interesse for EVA-systemet som følge av et videreutdanningstilbud i 2009 og presentasjoner på regionale nettverksmøter. Etter initiativ fra dette fagmiljøet ble det dannet en prosjektgruppe med ergoterapeutene ved tre lokalsykehus i samarbeid med ergoterapeututdanningen ved Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA), nå OsloMet. Prosjektgruppen undersøkte den kliniske anvendbarheten til utvalgte deler av EVA-systemet og etablerte en felles begrepsbruk og struktur for dokumentasjon av aktivitetsutførelse (Clark et al., 2014). Dette prosjektet var utgangspunkt for etablering av EVA-gruppen som siden 2010 har arbeidet med utvikling, kvalitetssikring, formidling og opplæring i EVA-systemet (EVA-blogg, 2024).

EVA-gruppen startet et arbeid med analyse av omgivelser i 2018 ved å undersøke ulike analyse-

Figur 1: Plassering av objekter påvirker utførelse.

systemer og terminologier i ergoterapilitteratur og praksis. Samtidig begynte gruppen å samle innspill fra fagmiljøer om aktuelle kategorier og terminologi for beskrivelse av omgivelsene. Samme år ble en poster om aktivitetsanalyse og terminologi for de fysiske omgivelsenes påvirkning presentert ved European Network of Occupational Therapy in Higher Education (ENOTHE) (Ellingham, 2018). Innspill fra diskusjoner der ble bearbeidet av EVA-gruppen og la grunnlaget for en online spørreundersøkelse («termer for analyse av omgivelsenes påvirkning på aktivitetsomgivelser») i 2019. Undersøkelsen omfattet syv kategorier: Rom/spatiale egenskaper, Objekter/utstyr/materiale, Sensoriske/klima, Informasjon, Sosiale/kulturelle, Temporale og en åpen kategori.

Dette arbeidet var utgangspunkt for kurset «EVA: samspill mellom utførelsesferdigheter, kroppsfunksjoner og omgivelsene, på veien mot aktivitetsdiagnose», som ble gjennomført i regi av EVA-gruppen og ergoterapeututdanningen ved OsloMet vår 2019 og vår 2020 for praksisveiledere ved ergoterapeututdanningen. På kurset ble et utkast til et analyse-skjema for omgivelsene presentert, og flere innspill ble samlet inn. I 2021 holdt EVA-gruppen et arbeidsseminar «EVA – Utvikling av redskap for kartlegging av omgivelser i vurdering av aktivitetsutførelse» hvor 33 deltakere prøvde ut utkastet til revidert skjema og bidro til diskusjoner om innhold og bruksområder for skjemaet.

EVA-gruppen holdt en workshop på Norsk fagkongress i ergoterapi i 2022 (Clark et al., 2022). EVA-gruppen presenterte der et utkast av et analyse-skjema for fysiske omgivelser. Deltakerne prøvde ut analyseskjemaet og ga muntlige og skriftlige tilbakemeldinger som en del av workshopen. Behovet for å utvikle vurderingsskjemaer for analyse av omgivelsene ble diskutert blant de 25 deltakerne. De identifiserte aktuelle faktorer som bør omfattes i skjemaet gjennom øvelser og skriftlige tilbakemeldinger.

I 2023 fikk EVA-gruppen bevilget midler fra Norsk Ergoterapeutforbund til prosjektet «EVA – Analyse av fysiske omgivelsers påvirkning på aktivitetsutførelse» med mål om å videreutvikle og ferdigstille skjemaet og terminologien for klinisk bruk.

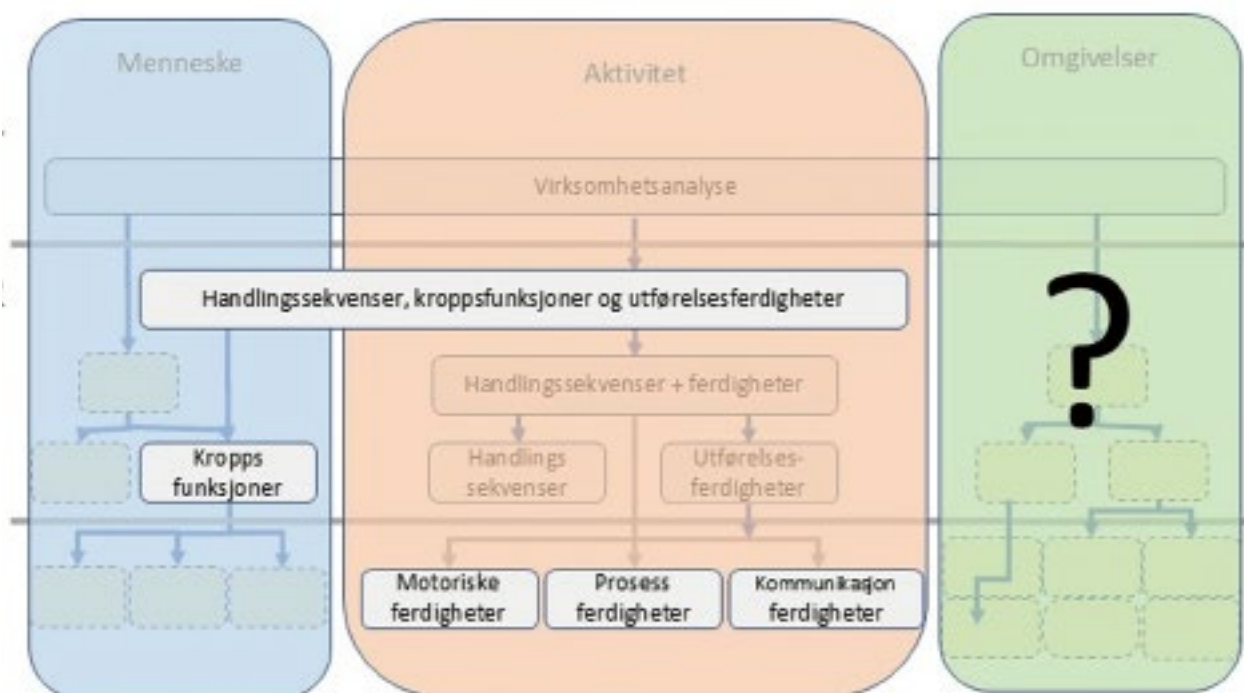
Prosjektets formål og gjennomføring

Dette prosjektet bygger på utviklingsarbeidet beskrevet ovenfor. I prosjektet var det viktig å synliggjøre ergoterapeuters vurdering av de fysiske omgivelsenes påvirkning på aktivitetsutførelse ved å utvikle og ferdigstille et kartleggingsverktøy for dette. Kartleggings-skjemaet er tenkt å kunne anvendes sammen med de øvrige analyseskjema i EVA-systemet, se figur 2, neste side.

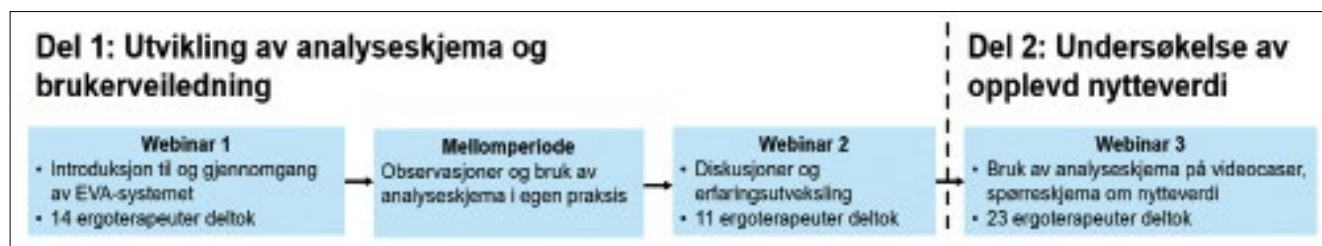
Det nye EVA-analyseskjemaet skulle ta utgangspunkt i observasjon av aktivitetsutførelse for å systematisere, tydeliggjøre og dokumentere terapeutens vurdering av hvordan de fysiske omgivelsene påvirker utførelsen av aktiviteten og utførelsesferdigheter. Bruken av et generisk analyseskjema for omgivelser med felles terminologi kan bidra til kontinuitet på tvers av brukergrupper og samhandling mellom ulike tjenestenivå og fagområder. Analyseskjemaet skulle være anvendbart innenfor alle spesialistområder av ergoterapi – fra barn og unge til eldre, samt i alle fagfelt, blant annet psykisk, somatisk og allmennhelse. Samtidig kunne skjemaet anvendes for å kartlegge de fysiske omgivelsenes virkning på aktiviteter i det offentlige rom for å fremme aktivitetsdeltakelse for større grupper i samfunnet, for eksempel ved universal utforming.

Prosjektet bestod av to deler. Formålet med første del var å ferdigstille utviklingen av et analyseskjema og tilhørende brukerveileder med fagterminologi som omhandler ulike fysiske faktorer og egenskaper ved omgivelsene som hemmer eller fremmer aktivitetsutførelse.

Formålet med andre del var å undersøke i hvilken grad ergoterapeuter opplever nytteverdi av analyse-

Figur 2: EVA-systemet.

Figur 3: Skjematisk oversikt over prosjektgjennomføringen.

skjemaet og tilhørende brukerveileder. Prosjektgjennomføringen er illustrert i figur 3.

Del 1: Utvikling av analyseskjema og brukerveileder

METODE OG FREMGANGSMÅTE

Den første delen av prosjektet tok utgangspunkt i et utkast til analyseskjema som EVA-gruppen utviklet basert på innspill fra workshopen på fagkongressen i 2022. En referansegruppe bestående av ergoterapeuter ble rekruttert blant tidligere deltakere på EVA-kurs, workshop i Stavanger (Clark et al., 2022), sosiale media og EVA-bloggen (EVA-blogg, 2024) med påmelding via nettskjema. Deltakerne i referansegruppen forpliktet seg til å delta i to tre-timers webinarer (seminarer/workshop på nett) våren 2024 med en mellomperiode for utprøving og innlevering av utfylte analyseskjemaer.

Deltagerne i webinar 1 besto av 14 ergoterapeuter

som arbeidet i kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten innenfor psykisk-, somatisk- og barns helse. Deltakerne hadde i forkant av webinarret fått tilsendt brukerveileder og analyseskjema. Brukerveilederen inneholdt veiledning i utfylling av skjema og gradering av faktorer, samt oversikt over terminologi og definisjoner.

På webinar 1 fikk deltakerne en introduksjon og gjennomgang av EVA-systemet og bakgrunn for prosjektet. En kort introduksjon til brukerveilederen og skjema ble gitt. Det var ingen undervisning om termer, definisjoner eller graderingsskala siden hensikten var at deltakerne skulle prøve ut redskapet på egen hånd. Deltakerne fikk en grundig gjennomgang av fremgangsmåten for utprøving av materialet i mellomperioden.

I perioden mellom webinar 1 og 2 utførte deltagerne to til tre observasjoner av brukere/pasienter i aktivitetsutførelse i egen praksis. For hver aktivitet

fylte de ut et analyseskjema med samtlige faktorer kommentert og gradert. De utfylte skjemaene, uten brukeridentifiserbar informasjon, ble sendt til EVA-gruppen. Det innsendte materialet ble gjennomgått av EVA-gruppen og la grunnlaget for webinar 2.

Det var noe frafall av deltakere på grunn av sykdom og andre personlige forhold, og webinar 2 hadde 11 deltagere. Webinaret besto av diskusjoner og erfaringsutveksling knyttet til bruken av skjema og brukerveileder. Analyseskjemaet ble gjennomgått faktor for faktor og tilbakemeldinger notert. Deretter ba EVA-gruppen om innspill til forslag på endringer som virket nødvendige etter gjennomgang av materiale som var innsendt. Det kom for eksempel frem at noen av faktorene var overlappende, og enkelte definisjoner måtte tydeliggjøres med flere eksempler. Deltakerne opplevde utfordringer med bruk av graderingsskalaen. Basert på disse tilbakemeldingene fra referansegruppen ble det gjort justeringer i analyseskjemaets terminologi og definisjoner for å tydeliggjøre enkelte områder, for eksempel termen «fremkommelighet» ble omgjort til «adkomst», termen «utforming» ble omgjort til «utforming/planløsning» og definisjonen ble utvidet for å forklare nærmere hva som skal legges i begrepet. Graderingsskala ble omgjort fra en Likert-skala fra 0 til 1, til en skala fra -1 til +1 med nye forklaringer på skåringskriteria (se figur 5)

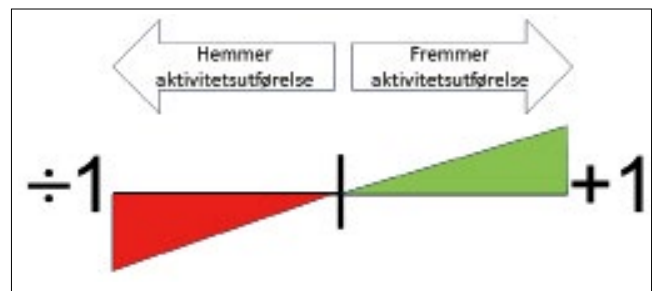
Verktøyets skjema og tilhørende terminologi var samlet i en revidert brukerveileder for prosjektets del 2.

RESULTATER - DEL 1

Skjemaet ble revidert, og her beskrives et utdrag fra tilhørende brukerveileder. Øverste del av skjemaet (figur 4) omhandler personalia og informasjon om aktiviteten og analysen. Hoveddelen av skjemaet består av tre kolonner, faktor, beskrivelse/kommentarer og gradering.

- Faktor: de fysiske omgivelsene som vurderes. Faktorene organiseres i tre kategorier:
- Rom-spatiale forhold (bygde/naturlige) hvor aktiviteten utføres.
- Objekter, utstyr, materiale – gjenstander som anvendes i aktiviteten.
- Sensoriske, klimatiske og andre forhold.
- Beskrivelse/Kommentarer: I kommentarfeltet noteres detaljer eller eksempler som beskriver og underbygger vurdering av faktoren.
- Gradering: Faktorene graderes på en linje fra -1 til

Figur 4: Bearbejdet analyseskjema.

Figur 5: Gradering.

- +1 delt av en midtstrek. Gradering av faktorer på høyre side av midtstreken indikerer at faktorer har en positiv virkning og fremmer aktivitetsutførelse. Gradering på venstre side av skalaen indikerer at faktoren har en negativ virkning og hemmer aktivitetsutførelse (figur 5).
- Kommentarer/konklusjon: Nederst er et felt for oppsummering av de viktigste observasjonene. Her fremheves faktorene som har mest betydning for å fremme eller hemme utførelsen av aktiviteten på en selvstendig, trygg og effektiv måte.

Del 2: Undersøkelse av opplevd nytteverdi

METODE OG FREMGANGSMÅTE

Formålet med den andre delen av prosjektet var å undersøke i hvilken grad ergoterapeuter opplevde at verktøyet hadde nytteverdi. I denne delen av prosjektet ble det også gjennomført en reliabilitetsstudie (inter-rater reliabilitet). Denne artikkelen omhandler deltakernes opplevelse av nytteverdi av verktøyet, mens studiet om interrater-reliabilitet omtales i en egen artikkel (Thørrisen et al., under utgivelse).

Prosjektets andre del ble gjennomført i form av et tredje webinar. Til sammen 23 ergoterapeuter deltok i webinarer (se Tabell 2). Deltakerne ble rekruttert (selvseleksjon) blant deltakere i prosjektets del 1 og gjennom sosiale media og EVA-bloggen (EVA-blogg, 2024) med påmelding via e-post. De fleste deltakerne hadde betydelig erfaring som ergoterapeut (M = 14 år), majoriteten (14 av 23) jobbet i spesialisthelsetjenesten, og 18 av 23 oppga å jobbe innen somatisk helse (se Tabell 2).

Undersøkelsen ble gjennomført digitalt som et webinar. Som forberedelse hadde deltagerne fått tilsendt brukerveileder og analyseskjema samt et eksempel på et utfylt skjema en uke før webinarer.

Webinaret varte i tre timer hvor deltakerne satt hver for seg uten å kunne samarbeide. Det ble vist to videoer som deltakerne analyserte med bruk av skjemaet. Videoene viste to ulike aktiviteter, hver aktivitet utført av hver sin aktør i ulike omgivelser. Webinaret ble gjennomført på følgende måte:

- Kort introduksjon om fremgangsmåten.
- Fremvisning av en video av en aktivitetsutførelse med eksempel av ferdig utfylt analyseskjema (sendt i forkant av webinarer).
- Første time: Fremvisning av en cirka ti-minutters video av en kvinne som lager et glass med sjokolademelk på kjøkkenet sitt. Videoen ble vist to ganger, første gang observerte deltakerne aktiviteten uten å fylle ut skjemaet og andre gang kunne de begynne å fylle ut analyseskjemaet. Resten av timen ble brukt til å fullføre skjemaet med beskrivelser og gradering av de ulike observerte faktorene.
- Andre time: Fremvisning av en cirka ti-minutters video av en mann som tar på sengetøy og rer opp en seng i et gjesterom i huset sitt. Videoen ble vist to ganger, første gang observerte deltakerne aktiviteten uten å fylle ut skjemaet, og andre gang kunne de begynne å fylle ut analyseskjemaet.

Kjennetegn ved deltakerne i webinar	
Erfaring som ergoterapeut (år), M (SD)	14 (10)
Arbeidssted:	
Spesialisthelsetjeneste, n (%)	14 (61)
Kommunehelsetjeneste, n (%)	8 (35)
Annet, n (%)	1 (4)
Fagfelt*:	
Somatisk helse, n (%)	18 (78)
Psykisk helse, n (%)	4 (17)
Barns helse, n (%)	3 (13)
Eldres helse, n (%)	1 (4)
Undervisning, n (%)	1 (4)
M = gjennomsnitt; SD = standardavvik; n = antall; *Totalt antall overstiger 23 ettersom deltakerne kunne krysse av for flere alternativer	

Tabell 2. Kjennetegn ved deltakerne i webinarer.

Resten av timen ble brukt til å fullføre skjemaet med beskrivelser og gradering av de ulike observerte faktorene.

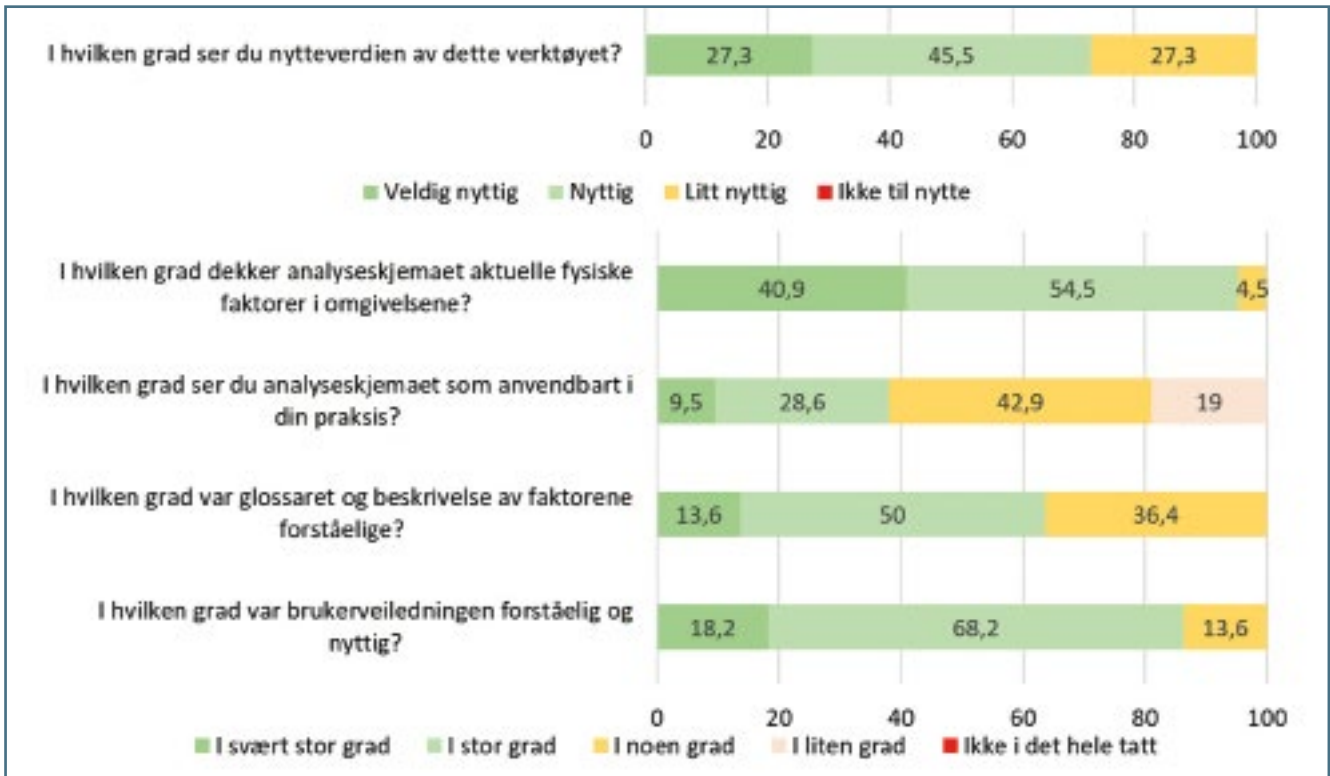
- I den tredje og siste timen overførte deltakerne gradering av faktorene og kommentarer fra analyseskjemaet til et anonymt elektronisk spørreskjema. I tillegg svarte deltakerne på spørsmål angående deres opplevelse av skjemaets nytteverdi.

Spørreskjemaet inneholdt til sammen åtte spørsmål om opplevd nytteverdi. I det første spørsmålet ble deltakerne bedt om å svare på i hvilken grad de så nytteverdien av verktøyet (1=ikke til nytte; 2=litt nyttig; 3=nyttig; 4=veldig nyttig). Deretter fikk deltakerne følgende fire spørsmål (skåret på en skala fra 1=ikke i det hele tatt til 5=i svært stor grad):

- I hvilken grad dekker analyseskjemaet aktuelle fysiske faktorer i omgivelsene?
- I hvilken grad ser du analyseskjemaet som anvendbart i din praksis?
- I hvilken grad var glossaret og beskrivelse av faktorene forståelige?
- I hvilken grad var brukerveilederen forståelig og nyttig?

Til slutt ble deltakerne bedt om å svare på tre åpne spørsmål:

- Beskriv kort hva du synes er nyttig med dette som kartleggingsredskap.
- Beskriv kort hva som kan bli bedre eller endres ved verktøyet.

Figur 6: Deltakernes svar (i prosent) på lukkede spørsmål om opplevd nytteverdi av verktøyet.

- Beskriv kort hvordan du ser for deg verktøyets nytteverdi og bruksområde.

RESULTATER – DEL 2

Overordnet svarte de fleste (16 av 22; 72,8 prosent) at de opplevde verktøyet som nyttig eller svært nyttig. Ingen oppga at verktøyet ikke var til nytte. 21 av 22 (95,4 prosent) mente at analyseskjemaet dekker aktuelle fysiske faktorer i omgivelsene i stor eller svært stor grad. Åtte av 21 (38,1 prosent) mente at analyseskjemaet er anvendbart i deres praksis i stor eller svært stor grad, mens ni av 21 (42,9 prosent) opplevde skjemaet som anvendbart i noen grad. 14 av 22 (63,6 prosent) mente at glossaret og beskrivelse av faktorene var forståelige i stor eller svært stor grad, mens 19 av 22 (86,4 prosent) mente at brukerveilederen var forståelig og nyttig i stor eller svært stor grad. Figur 6 viser detaljert svarfordeling på spørsmålene.

Deltakerne fikk i tillegg fire åpne spørsmål om deres oppfattelse av nytteverdien av analyseskjema, og følgende temaer kom frem i deres besvarelser under hvert spørsmål:

Beskriv kort hva du synes er nyttig med dette som kartleggingsredskap.

- Skjemaet svarer ut et behov for et verktøy for å analysere de fysiske omgivelsenes påvirkning på

aktivitetsutførelse, som har manglet både generelt og i EVA-systemet.

- Skjemaets terminologi gir et felles språk som beskriver faktorer i omgivelsene som påvirker aktivitetsutførelse. Felles terminologi kan benyttes i dokumentasjon og journalføring samt styrke kommunikasjon mellom ulike tjenestenivå og fagområder.
- Verktøyet bidrar til en systematisk og konkret vurdering av hvorvidt omgivelsene fremmer eller hemmer aktivitetsutførelsen.
- Bruken av skjema øker bevisstheten og oppmerksomheten om ulike faktorer i omgivelsene som påvirker aktivitetsutførelsen og kompleksiteten i dette samspillet.

Beskriv kort hva som kan bli bedre eller endres ved verktøyet.

- Deltakerne ga tilbakemelding på enkelte termer og definisjoner som bør differensieres, tydeliggjøres og beskrives mer utdypende og gjerne med eksempler i brukerveilederen.
- Det fremkom forslag om tilbud om kurs i bruk av verktøyet.
- Noen deltakere uttrykte et ønske om en digital versjon av verktøyet.

Beskriv kort hvordan du ser for deg verktøyets nytteverdi og bruksområde.

- Verktøyet er godt egnet til bruk i veiledning av studenter i praksis.
- Verktøyet og terminologien kan understøtte undervisning i omgivelsenes påvirkning på aktivitetsutførelse.
- Verktøyet kan benyttes med ulike brukergrupper på ulike arenaer og i ulike faser av ergoterapiarbeidsprosessen.
- Verktøyet kan bidra til å synliggjøre og forsterke omgivelsenes betydning i aktivitetsutførelse både i kartlegging og intervensjon.

Diskusjon

Prosjektets mål var å utvikle og vurdere nytteverdien av et generisk kartleggingsverktøy tilknyttet EVA-systemet for å analysere og vurdere de fysiske omgivelsenes påvirkning på personers aktivitetsutførelse.

Flere års utviklingsarbeid ble fullført i prosjektets del 1, og det ferdigstilte analyseverktøyet ble prøvd ut i del 2. Denne prosessen har involvert mange ergoterapeuter gjennom inviterte innspill flere ganger underveis, og det har antagelig bidratt til styrke verktøyets kliniske relevans og nytteverdi.

Skjemaets nytteverdi ligger i at det dekker et opplevd behov for et verktøy for å analysere de fysiske omgivelsene og deres påvirkning på aktivitetsutførelse. Skjemaet styrkes av at det bygger på samme prinsipper og komplimenterer de eksisterende skjemaene i EVA-systemet. I likhet med øvrige EVA-skjemaer kan verktøyet anvendes for analyser av de fysiske omgivelsene uavhengig av kontekst. Ved å bruke skjemaet opplevde deltakerne økt bevissthet og fokus på betydningen av ulike faktorer i omgivelsene som påvirker aktivitetsutførelse.

Skjemaets kategorier og terminologi bidrar til en konkret og systematisk vurdering av faktorer som fremmer eller hemmer aktivitetsutførelse. Utvikling av terminologien over tid har antagelig bidratt til at deltakerne opplevde at skjemaet ivaretar aktuelle fysiske faktorer i MAO-samspillet.

Terminologien bidrar til synliggjøring av kompleksiteten i ergoterapeutisk analyse, vurdering og intervensjon. Betydningen av og behovet for enhetlig fagterminologi i dokumentasjon gjenspeiler tidligere erfaringer med utvikling av skjemaer for analyse av aktivitetsutførelse (Clark et al., 2014; Jespersen et al., 2014). Terminologien gjør det mulig å dokumentere og kommunisere mer enhetlig

mellom ulike fagområder og tjenestenivå.

Verktøyets brukerveileder ble av de fleste deltakerne vurdert som nyttig og forståelig. Noen deltakere trakk frem behovet for mer utdypende definisjoner og gjerne med eksempler. I lys av dette vil EVA-gruppen identifisere termer hvor det er størst variasjon i deltakernes gradering av de observerte aktivitetsutførelsene i videoene under prosjektets del 2. Deltakernes begrunnelser for graderingene kan undersøkes for å etablere om disse er kompatible med definisjonene i brukerveilederen. Dette kan være indikasjon på at definisjonene bør bearbejdes noe i brukerveilederen. Samtidig må eventuelle justeringer gjennomføres med største forsiktighet for å unngå avvik fra verktøyet som var anvendt i dette prosjektet. Dette er spesielt vesentlig med fokus på prosjektets andre del, inter-rater reliabilitet, som omtales i en annen artikkel (Thørrisen et al., under utgivelse).

Deltakerne vurderte at verktøyet var anvendbart i deres egen praksis, men det var variasjoner i hvor stor grad. Dette kan skyldes flere forhold, som generelt økt tidspress og rammene i helsevesenet som begrenser mulighetene for fullstendig kartlegging av aktivitetsutførelse. For eksempel kan ergoterapeuter som arbeider i spesialisthelsetjenester, oppleve utfordringer med å gjennomføre relevante aktivitetsobservasjoner på grunn av tidspress og begrenset tilgang til egnede lokaler. Likevel kan det tenkes at en vurdering av omgivelsenes påvirkning kan være aktuelt. Nettopp fordi aktiviteten observeres i en «unaturlig» eller konstruert situasjon, kan dette i seg selv påvirke aktivitetsutførelse. Videre, selv om aktivitetsobservasjoner utføres i en fast situasjon for eksempel på et treningskjøkken, vil omgivelsene ha ulik påvirkning på forskjellige aktiviteter og personer. Det er ikke omgivelsene i seg selv som vurderes, men omgivelsenes påvirkning. Omgivelsene har en påvirkning uansett kontekst, og dette kan og bør vurderes. Dette punktet bør tydeliggjøres under ferdigstilling av brukermanual og i undervisning om verktøyet.

Når det gjelder bruksområder for verktøyet, oppga deltakerne at verktøyet kan benyttes i arbeid med ulike pasient- og brukergrupper uavhengig av arbeidsplass. De trekker frem at verktøyet kan brukes i de ulike fasene av en ergoterapiarbeidsprosess. Deltakerne mener at analyseskjemaet bidrar til å synliggjøre og underbygge omgivelsenes betydning for aktivitetsutførelse i både kartlegging og intervensjoner. Deltakerne trakk frem at verktøyet er velegnet til undervisning og studentveiledning.

I introduksjonen ble det presentert hvordan ergoterapimodeller og verktøy omtaler og vurderer omgivelsene i MAO-samspillet. Felles for disse er at de omtaler omgivelsene i generelle kategorier eller er spesifikke til en bestemt kontekst. EVA-systemet bygger på prinsippet om at analyseskjemaene skal være anvendbare for vurdering av enhver aktivitetsutførelse i ulike kontekster. Målet for dette prosjektet var å utvikle et generisk analyseskjema for de fysiske omgivelsene med norsk terminologi. Basert på tilbakemeldingene fra deltakerne i spørreundersøkelse synes verktøyet å imøtekomme dette.

Under utviklingen av skjemaet, i likhet med EVA-systemets øvrige skjema, ble det tatt valg med tanke på hvilke faktorer som skulle inkluderes og ekskluderes for å gjøre skjemaet mest mulig anvendbart. Valgene kan ha medført at skjemaet ikke er tilstrekkelig for å beskrive omgivelsene i enkelte bestemte kontekster. Bruk av dette analyseskjemaet kan gi en generell oversikt over de fysiske omgivelsenes påvirkning på aktivitetsutførelse. Det kan indikere et behov for å supplere kartleggingen ved ta i bruk andre og mer spesifikke analytiske verktøy for omgivelser.

Metodiske betraktninger

UTVALG AV DELTAKERNE

Rekruttering av deltakerne til prosjektets del 2 (undersøkelse av opplevd nytteverdi) var selvseleksjon gjennom sosiale medier med påmelding og/eller forespørsel til deltakere i prosjektets del 1. Invitasjonen til deltakerne fremhevet muligheten til å bidra til fagutvikling med fokus på analyse av fysiske omgivelers påvirkning på aktivitetsutførelse. Dette kan ha medført at de var forutinntatt med tanke på deres oppfatning av nytteverdi av et slikt verktøy. Alle deltakerne oppga å ha moderat til god kunnskap om og kompetanse i EVA-analyse fra tidligere. Dette ga noen fordeler ved at de var kjent med grunnlaget for EVA-systemet og oppbygging av analyseskjema, men samtidig kan dette ha påvirket deres oppfatning av anvendbarhet i positiv retning. Samtidig kan disse faktorene ha bidratt til at deltakerne hadde et kunnskapsgrunnlag som var hensiktsmessig for å vurdere verktøyets nytteverdi og aktuelle bruksområder.

De fleste (74 prosent) deltakerne oppga at de hadde lest tilsendt materiale grundig eller svært grundig på forhånd. Dette kan ha bidratt til at deltakerne hadde tilnærmet samme utgangspunkt for observasjonene, analysene og vurderingen av verktøyets nytteverdi.

GJENNOMFØRING AV WEBINARET

Med noen få unntak satt deltakerne hver for seg under webinarer slik at de ikke hadde mulighet til å kommunisere med hverandre for å dele tanker og synspunkter knyttet til nytteverdien.

Deltakerne benyttet verktøyet med å se på video av to ulike aktivitetsutførelser med forskjellige aktører og kontekster. Dette bidro til å sikre at alle hadde nøyaktig samme grunnlag for å kunne uttale seg om nytteverdi. En ulempe med å bruke video kan være at deltakerne bare ser noen deler av omgivelsene og ikke opplever hele konteksten, som ville vært tilfelle med å være fysisk til stede.

IMPLIKASJONER

Prosjektets utvikling av et redskap kan være en begynnelse på å etablere et kunnskapsbasert kartleggingsredskap for analyse av de fysiske omgivelsenes betydning i aktivitetsutførelse. Dette kan være noe som bidrar til en systematisk tilnærming i kartlegging av omgivelsesfaktorer, samtidig som det møter kravene til anvendbarhet i praksis. Prosjektet viser at det er behov for et analyseverktøy av de fysiske omgivelsenes påvirkning på aktivitetsutførelse. Bruksområdet for skjemaet som dette prosjektet har utviklet og prøvd ut, viser at det er relevant i forhold til undervisning på bachelorutdanningene, i praksisperiodene, i forbindelse med øvrig EVA-analyse og i begrunnelse og synliggjøring av tiltak knyttet til endringer i omgivelsene.

Deltakernes tilbakemeldinger i prosjektet legger grunnlag for justering og ferdigstilling av brukerveileder og analyseskjemaet. Samtidig understreker deltakerne at det kan være hensiktsmessig med kurs og undervisning knyttet til verktøyet.

I forbindelse med dette prosjektet er datainnsamling gjennomført for å vurdere verktøyets inter-rater-reliabilitet, dette omtales i egen artikkel (Thørrisen et al., under utgivelse). Videre utviklingsarbeid og forskning knyttet til dette verktøyet er nødvendig for å vurdere validitet ytterligere og som grunnlag for utvikling av veiledning og undervisning. Verktøyet bør prøves ut i ulike reelle praksiskontekster i en større skala. Eksempelvis kan det gjennomføres studier på utvalgte avdelinger eller enheter hvor alle ergoterapeuter deltar, og en dermed unngår problematikk knyttet til selvseleksjon. Det kan i tillegg være av interesse å se nærmere på ergoterapeuters vurdering av hvordan faktorene i de fysiske omgivelsene påvirker enkelte utførelsesferdigheter i ulike kontekster og aktiviteter.

Dette prosjektet fokuserte på utvikling av et analyse- og vurderingsverktøy for de fysiske omgivelsenes påvirkning på aktivitetsutførelse. Utvikling av dette verktøyet bidrar til å synliggjøre kompleksiteten i en ergoterapianalyse av samspillet mellom menneske, aktivitet og omgivelsene (MAO). Omgivelsene består av mer enn fysiske faktorer, og EVA-gruppen ser behovet for videre utvikling av EVA-systemet med verktøy for analyse og vurdering av faktorer i sosiale og «kognitive» omgivelser.

KONKLUSJON

Dette prosjektet konsoliderer uformelt og formelt arbeid som har strukket seg over mange år. Prosjektet har ført til utvikling av et analyseverktøy for de fysiske omgivelsenes påvirkning på aktivitetsutførelse. Uprøving av verktøyet understøtter at det er anvendbart, har en nytteverdi og dekker et behov for å konkretisere og dokumentere ergoterapeuters vurderinger av de fysiske omgivelsenes påvirkning på aktivitetsutførelse. Prosjektet underbygger betydningen av å utvikle verktøy med enhetlig fagterminologi. Verktøyet kan vurderes nærmere ved utprøving av implementering i praksis. Resultatene gir imidlertid et godt grunnlag for EVA-gruppen å gjøre verktøyet tilgjengelig gjennom EVA-blogger og undervisning.

Dette analyseskjemaet er et første steg i å utvide og utvikle verktøy i EVA-systemet for å dekke alle deler av MAO-samspillet. Det neste steget kan og bør være å se på mulighetene for å utvikle et verktøy for å analysere og vurdere de sosiale omgivelsenes påvirkning på aktivitetsutførelse samt et skjema for å vurdere det samme ut fra påvirkningen av kognitive/informasjons/psykologiske omgivelser (skilt, skjerm, symbol m.m.).

TAKK

EVA-gruppen retter en stor takk til alle ergoterapeuter og kolleger som har bidratt til dette fagutviklingsarbeidet gjennom mange år. En spesiell takk til alle deltakerne i del 1 og 2 i prosjektgjennomføringen våren 2024. En takk rettes også til våre arbeidsgivere for forståelse og tilrettelegging for denne typen fagutviklingsarbeid direkte knyttet til fagutøvelsen.

Referanser

- American Occupational Therapy Association (2020). Occupational Therapy practice Framework: Domain and Process. *American Journal of Occupational Therapy*, 74.
- Bonsaksen, T., & Ellingham, B. (2017). *Klinisk resonering i ergoterapi*. Mankoni media.
- Clark, E. G., Ellingham, B., & Jespersen, L. F. (2022). *Kartlegging, omgivelser og aktivitetsutførelse (EVA)* (Workshop Norsk Fagkongress i ergoterapi, Stavanger.
- Clark, E. G., Jespersen, L. F., Ellingham, B., & Brovold, T. (2014). «Fra skoleputen til kjøkkenbenk». *Ergoterapeuten*, 57(1), 26-34.
- Ellingham, B. (1992). Modell for menneskelig aktivitet. *Ergoterapeuten* 34(10), 24-29.
- Ellingham, B. (2018). *Activity analysis: developing terminology for the influence of the physical environment in occupational performance*. 24th ENOTHE Annual Meeting, Escola Superior de Saude do Alcoitao, Portugal.
- Ellingham, B., & Jakobsen, K. (2003). *Work Environment Impact Scale: brukermanual*. Hio-Rapport (Vol. 2003 nr 38). Høgskolen i Oslo.
- EVA-blogg. (2024). *Ergoterapi analyse og vurdering av aktivitet (EVA)*. <https://eva933.wordpress.com/>
- Feldborg, M. B., & Røhl, M.-L. R. (2019). Aktivitetsanalyse i ergoterapi. In A. Brandt, H. Peoples, & U. Pedersen (Eds.), *Basisbog i ergoterapi - aktivitet og deltakelse i hverdagslivet* (4 utg.). Munksgaard.
- Fisher, A. G., & Marterella, A. (2019). *Powerful practice - A Model for Authentic Occupational Therapy*. Center for Innovative OT Solutions.
- Fisher, G., Forsyth, K., Harrison, M., Angarola, R., Kayhan, E., Noga, P., Johnson, C., & Irvine, L. (2014). *Residential Environment Impact Scale (REIS)* (4 utg.). MOHO-IRM Clearinghouse.
- Hersch, G. I., Lamport, N. K., & Coffey, M. S. (2005). *Activity analysis: application to occupation*. Slack.
- Iwarsson, S., & Slaug, B. (2010). *Screeningverktøyet Housing Enabler - Kortfattet manual*.
- Jespersen, L. F., Clark, E. G., & Ellingham, B. (2014). Klinisk bruk av ferdighetsanalyse fra EVA-systemet i observasjon og dokumentasjon av aktivitetsutførelse. *Ergoterapeuten*, 57(4), 60-69.
- Kielhofner, G. (1995). *A Model of Human Occupation, Theory and Application* (2 utg.). Williams & Wilkins.
- Kielhofner, G. (2008). *A model of human occupation - theory and application* (4th ed.). Lippincott Williams & Wilkins.
- Kielhofner, G., & Forsyth, K. (2008). *Therapeutic Strategies for Enabling Change*. In G. Kielhofner (Ed.), *Model of Human Occupation* (4 ed.). Lippincott Williams & Wilkins.
- Norsk Ergoterapeutforbund. (2017a). *Alle skal kunne delta - ERGOTERAPEUTERS KJERNEKOMPETANSE*. <https://ergoterapeutene.org/ergoterapi/>.
- Norsk Ergoterapeutforbund. (2017b). *Hva er viktig i livet ditt? - ERGOTERAPEUTER GJØR HVERDAGSLIVET MULIG!* <https://ergoterapeutene.org/ergoterapi/>.
- Opsahl, K., & Ravn, G. (2003). Virksomhetsteorien - den kulturhistoriske skolen. *Ergoterapeuten*(11), 8.
- OTIPM-på-Norsk. (2024). *OTIPM på Norsk*. <https://otipmpaanorsk.wordpress.com/>
- Pierce, D. E. (2003). *Occupation by design*. F.A. Davis.
- Taylor, R. R. (Ed.). (2017). *Kielhofner's model of human occupation : theory and application* (5 utg. ed.). Wolters Kluwer Health.
- Thomas, H. (2023). *Occupational and Activity Analysis* (3 utg.). Slack Incorporated.
- Thørrisen, M. M., Jespersen, L. F., Ellingham, B., & Clark, E. G. EVA - Analyse av fysiske omgivelers påvirkning på aktivitetsutførelse: inter-rater reliabilitet ved et generisk vurderingsverktøy. Under utgivelse..
- Townsend, E. A., & Polatajko, H. J. (Red.). (2007). *Enabling Occupation II: Advancing an Occupational Therapy Vision for Health, Well-Being, & Justice Through Occupation*. CAOT Publications ACE.